

Jde o bezpečnost

FOTO: GRACE KASSAB

Zahraníční politika České republiky vůči Blízkému východu a severní Africe se dá charakterizovat dvěma slovy: pokrytectví a krátkozrakost. Mohli bychom sice tuto diagnózu zmírnit konstatováním, že mnoho ostatních zemí světa, včetně důležitých mocností, na tom je stejně, ale to by páchlo alibismem a fatalismem. Nač se pak snažit o změnu světa k lepšímu? K čemu je normativní politika? A i kdybychom se smířili s tím, že cynický, pragmatický a dvojaký machiavelismus je v mezinárodních vztazích nevyhnutelný, proč musí Česká republika často vybočovat i z tohoto šedého středu na temný okraj?

Šádí SHANAÁH,
Analytické centrum Glopolis

Jsme střední, potažmo menší země a takové jsou pochopitelně i naše globální ambice. Je sice pravda, že bychom mohli skrze naše členství v Evropské unii dosáhnout globálního dopadu nepoměrného naší velikosti, ale to bychom nejdříve museli mít jasnou vizi, držet se jí a dlouhodobě ji prosazovat. Vizi bohužel nemáme, nejen v blízkovýchodní politice. Jedinou konstantou, i když jen čtvrtstoletí starou, je naše neochvějná a nekritická podpora Izraele, která se tak nějak dědí z jedné politické reprezentace na druhou, aniž by se přesně vědělo, proč tomu tak je, ale současně panuje neupřesněný strach, cokoliv na tom změnit. Za vznikem tohoto nadstandardního vztahu nestojí ani tak společenský konsenzus, jako spíše absence zájmu, a tím pádem i protiváhy k neformální, ale odhodlané síti několika českých disidentů a formovatelů veřejného mínění.

Kromě podpory Izraele, díky které poslední dobou opustila Česká republika orbit EU a přičlenila se k zahraniční politice USA (kde vztah k Izraeli také funguje spíše na autopilotovi), je vše ostatní otevřená hra. V Konceptu zahraniční politiky České republiky z roku 2011 se

mezi principy naší zahraniční politiky skví příslib pomoci všem lidem na Zemi, kteří usilují o svobodu a základní lidská práva. Když pominu fakt, že Palestinci usilují o ukončení izraelské okupace již desítky let, tak jiným zářným příkladem osvětlujícím naše pokrytectví (což je pravděpodobně hlavní nepsaný princip české zahraniční politiky) je případ vývozu českých zbraní do Bahrajnu. Tento vývoz byl až do roku 2011 nulový. V roce 2011 vypukla v Bahrajnu revoluce, kterou místní režim úspěšně natřel sektářskou barvou a díky přátelské pomoci států Rady pro spolupráci v Zálivu následně brutálně potlačil. Do dnešního dne zahynulo v Bahrajnu okolo stovky lidí, kteří požadovali svobodu. Další tisíce jich byly zraněny, vyhozeny z práce, zatčeny, mučeny nebo vyhnány do exilu. Současně od vypuknutí bahrajnské revoluce naskočila České republice první černá čísla v kolonce exportu zejména malorážných zbraní, jakými většinou disponují ozbrojené složky státu úkolované ochranou autokratického režimu. V roce 2013 činil vývoz českých zbraní na Blízký východ celých 20 % celkového finančního objemu exportu českého vojenského materiálu a mezi

lidí, ne režimů

recipienty najdeme země masivně porušující lidská práva (obzvláště těch svých občanů, kteří jsou demokraticky naladěni), jako je Jemen, Irák, Saúdská Arábie nebo Egypt. Poslední jmenovaná země je suverénně největším dovozcem českých zbraní v regionu. Egyptská armáda a policie zabily za poslední čtyři roky více než 2 500 demonstrantů, 17 000 jich zranily a 19 000 zatkly.

Rozpor mezi podporou lidských práv a vyzbrojováním režimů, které tato práva systematicky pošlapávají, lze nejspíš najít v další pasáži zmíněné zahraniční koncepce – pasáži, která se specificky týká Blízkého východu. V ní Česká republika deklaruje snahu usilovat o takový vývoj v místních státech, který přinese stabilitu regionu. V praxi se pojem stabilita, i přes zkušenost z tzv. arabského jara, stále mylně nahlíží prizmatem bezpečnosti před terorismem a bezpečnosti v podobě nepřerušovaných dodávek ropy na světový trh. Výsledkem je snaha zmrazit status quo, protože jakékoli změny jsou vnímány jako otřesy riskující převržením křehké nádoby stability. Ta nádoba je sice opravdu křehká, ale ve skutečnosti je plná vařící vody. A my si bláhově myslíme, že když ji napevno překryjeme poklicí, tak dosáhneme stability. Místo toho ale pomáháme vytvořit časovanou bombu.

Krátkozrakost české zahraniční politiky vůči Blízkému východu a severu

fází změny. Musíme si ale nejdřív takovou změnu přát – a to znamená mít odvážnou vizi, být progresivní a snažit se důsledně sledovat politiku založenou na hodnotách. Hodnotová zahraniční politika se nemusí vylučovat se zahraniční politikou založenou na zájmech. V dlouhodobém horizontu je naopak právě v našem zájmu, abychom měli konzistentní hodnotovou politiku. Dokonce nemusíme měnit důraz na bezpečnost, jen musíme změnit jeho definici. Středobodem zahraniční politiky by měla být lidská bezpečnost (human security), tedy bezpečnost jednotlivých lidí, nikoli režimů.

Koncept lidské bezpečnosti umožňuje standardní obchodní vztahy se státy v regionu, které mohou přinést obyčejným lidem mnoho pozitivního. Nepřijatelné by ale mělo být nadstandardní bratříčkování s vládami zemí, které porušují mezinárodní právo, včetně základních lidských práv. Stejně nepřijatelný by měl být vývoz zbraní do takových zemí. Další naprosté minimum, které by mohla česká zahraniční politika dodržovat i bez sledování ambicióznější zahraničněpolitické vize, je vyvarovat se provokativních a urážlivých výroků z úst nejvyšších státních představitelů na adresu obyčejných lidí z regionu (viz Zemanovy výroky na adresu Palestinců nebo muslimů).

Když se nám podaří začlenit životy jednotlivých lidských bytostí do jádra naší

víte

Snaha o stabilitu a zajištění energetických zdrojů často vede Západ k bizarním spojenectvím a patronátům. V lednu uplynulo 70 let od navázání diplomatických vztahů mezi USA a Saúdskou Arábií, zemí s jedněmi z největších nalezišť ropy na světě. Za tuto dobu saúdští monarchové dokázali ubránit svou neomezenou vládu před „riziky“ voleb, politických stran nebo parlamentu. Království nemá ani trestní zákon, a tak je určování trestů na libovůli soudců, bičováním počínaje přes sekání rukou a nohou až po stínání hlav na veřejných prostranstvích. Soudci mají neomezenou pravomoc a svými verdikty vycházejícími z individuálního chápání islámu vytvářejí snad ten nejméně přehledný právní systém na světě, v němž má odsouzený jedinou jistotu, a to že prakticky nemá právo na odvolání. Verdikt se vynáší na základě „přiznání“ obviněného, čemuž běžně předchází mučení. (Saúdský systém postavený na ultrakonzervativní hanbalijské škole právního učení přitom do značné míry přejali i teroristé z Islámského státu, tím spíš, že mnozí jeho „soudci“ jsou Saúdové a své „návyky“ si přenesli s sebou.) V saúdských věznicích je podle odhadů zahraničních organizací obhájců lidských práv na 30 tisíc politických vězňů, střežba do šítů, kteří na ropném východě země požadují zrovnoprávnění se sunnity, je už normou. Samostatnou kapitolou je postavení žen v saúdské společnosti – navzdory několika kosmetickým právním úpravám z posledních let lze konstatovat, že Saúdky jsou nejvíce znevýhodněnými lidmi na planetě, samozřejmě s výjimkou těch, kteří se ocitli ve válečných zónách.

V roce 2013 činil vývoz českých zbraní na Blízký východ celých 20 % celkového finančního objemu exportu českého vojenského materiálu a mezi recipienty najdeme země masivně porušující lidská práva, jako je Jemen, Irák, Saúdská Arábie nebo Egypt.

Afriky spočívá právě v naivní víře, že autokratický režim tvrdé ruky je lepší než alternativy. Respektive, že dostupné alternativy jsou větším zlem z hlediska stability regionu. Existuje ale taková změna hluboce zakořenělého represivního systému, která by se obešla bez politické destabilizace?

Česká zahraniční politika by se měla zbavit iracionální averze vůči nestabilitě, protože nestabilita bývá nutnou

zahraniční politiky, budeme nakonec odměněni mnohem hodnotněji než rychlými penězi vydělanými na cizím neštěstí. Náš národní zájem budeme sledovat nejlépe tím, když se budeme odvážně, hlasitě a vytrvale zastávat obyčejných lidí na Blízkém východě a v severní Africe. I proto, že jednou tito obyčejní lidé budou ve svých revolucích úspěšní. Je takové uvažování naivní, nebo naopak realistické a pragmatické?

justice Saúdské Arábie